

Vestfold og Telemark

FYLKESKOMMUNE

NORGES VASSDRAGS- OG ENERGIDIREKTORAT
(NVE)

Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Seksjon for klima, miljø og internasjonalisering

Vår dato: 09.10.2023
Deres dato: 18.08.2023
Vår referanse: 23/07842-4
Deres referanse: 201905790-10
Vår saksbehandler: Lotte Thommesen

Uttalelse til konsesjonssøknad for Fritzøe kraftverk i Farriselva i Larvik kommune

Vestfold og Telemark fylkeskommune viser til oversendelse datert 18.08.2023 vedrørende høring av konsesjonssøknad for eksisterende Fritzøe kraftverk i Farriselva i Larvik kommune. Etter forespørsel om utsatt frist for uttalelse er fristen satt til 9.10.2023.

Saken

NVE har kalt inn Fritzøe kraftverk til konsesjonsbehandling i samsvar med vannressurslovens § 66. Vannressursloven § 66 gir adgang til å kalle konsesjonsfrie anlegg inn til konsesjonsbehandling. NVE har mottatt søknad fra Fritzøe Energi AS om tillatelse til fortsatt drift av Fritzøe kraftverk, med videreføring av eksisterende anlegg og regulering av Farris. Vedlagt konsesjonssøknaden er en akvatisk miljøplan for Farriselva utarbeidet av Sweco. Søknaden skal behandles etter vannressursloven og høringen av konsesjonssøknaden omfatter også miljøplanen.

Bakgrunn for innkallingen til konsesjonsbehandling var en anmodning fra styringsgruppen i Siljan-Farris vannområde i 2019 om å kalle inn Fritzøe kraftverk til konsesjonsbehandling. Parallelt med vannområdets anmodning ba kraftverkseier Fritzøe Skoger AS om en konsesjonspliktavurdering av en opprustning av Fritzøe kraftverk. I vedtaket om innkalling til konsesjonsbehandling oppgir NVE at hovedformålet med innkallingen er å kunne sette vilkår som forbedrer miljøtilstanden i Farriselva, forholdene for fisk og for allmenne interesser.

Fritzøe kraftverk er et konsesjonsfritt anlegg som er lokalisert i Farriselva nederst Siljan-Farrisvassdraget. Siljan-Farrisvassdraget ligger i Siljan og Larvik kommune i Vestfold og Telemark fylke. Kraftverket ble satt i drift i 1901 og utnytter et fall på 23m fra Farris til sjøen i Larvik kommune. Utbyggingstrekningen har en lengde på omtrent 800m. Dagens kraftverk har en årlig produksjon på 14,56 GWh. Kraftverkseier har oppgitt forventet årsproduksjon etter de planlagte oppgraderingene av anlegget vil ligge mellom 18-20 GWh.

Postadresse:
Postboks 2844
3702 Skien

Besøksadresse:
Torggata 18, 3717 Skien
Svend Foynsgate 9, 3126 Tønsberg

Sentralbord:
35 91 70 00
post@vtfk.no

Org. no.:
821 227 062

vtfk.no

Innhold i høringsdokumentene

Konsesjonssøknaden gjelder fortsatt drift av Fritzøe kraftverk, med videreføring av eksisterende anlegg og regulering av Farris. Farris har 3m regulering og reguleres mellom HRV 23,50 og LRV 20,50. Omsøkt minstevannføring fra dammen er på 300 l/s i månedene mai til september og 100 l/s i månedene oktober til april. Kraftverkseier oppgir at dette vil innebære et midlere årlig produksjonstap på 1,4 % som tilsvarer 0,26 GWh. Søknaden beskriver planlagte oppgraderinger av rørgaten, etablering av slipp for minstevannføring, bytting av varegrind og grindrensker, samt bytting av eldre aggregater til et nytt aggregat. Rørgaten må oppgraderes etter pålegg fra NVE.

Den akvatiske miljøplanen for Farriselva skisserer vandringspassasje forbi dammen for å, minstevannføring, justering og etablering av vandringsløpet i elva opp til dammen for fisk, gytegrus for sjørørret i to kulper og tilrettelegging for allmenheten langs elva.

Fylkeskommunens roller og ansvar

Vestfold og Telemark fylkeskommune har mottatt konsesjonssøknad for Fritzøe kraftverk og akvatiske miljøplan for Farriselva på høring. Fylkeskommunen skal bidra til at nasjonale og regionale føringer blir fulgt opp i alt planarbeid. Vi har en rolle som regional utviklingsaktør, planfaglig veileder, vegmyndighet, kulturminnemyndighet og vannregionmyndighet. Fylkeskommunens uttalelse gis med grunnlag i mål, prinsipper og anbefalinger, slik de er nedfelt i overordnede nasjonale og regionale styringsdokumenter.

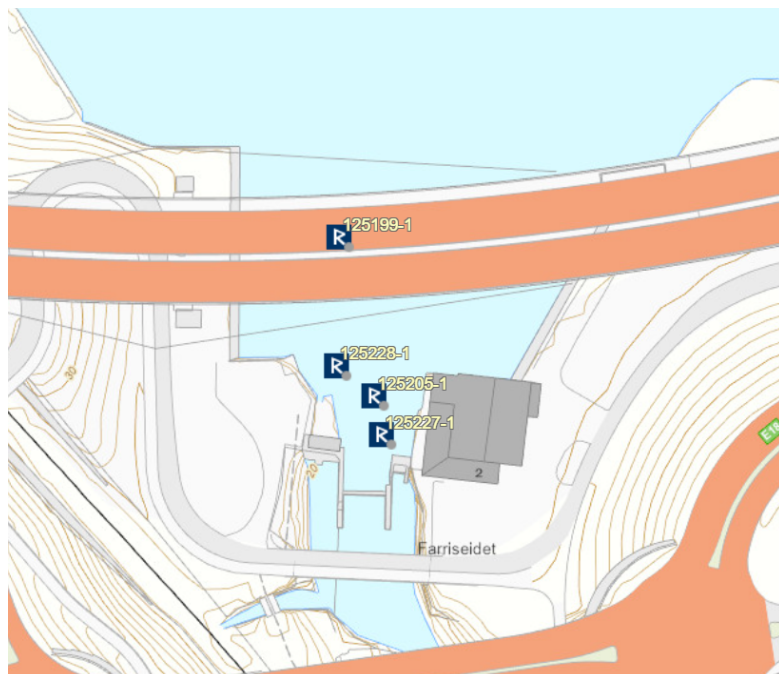
Fylkeskommunens vurdering

Vestfold og Telemark fylkeskommune vil i punktene nedenfor kommentere på de delene av konsesjonssøknaden og miljøplanen som berører våre ansvarsområder.

Kulturarv

Automatisk freda kulturminner

I søknadens kapittel 3.8 omtales forholdet til kulturminner og kulturmiljø. Det er riktig slik det fremgår av søknaden at det ikke er registrert automatisk fredete kulturminner sør for demningen. Vi vil allikevel gjøre oppmerksom på at det er registrert flere kulturminner i vannet like nord for demningen. Se kart under. Dette er bl. annet rester av eldre fløtingsanlegg, rest av eldre bru, og flere trekonstruksjoner. Det første damanlegget her ble anlagt av Nils Lange i 1645. Anlegget ble feid vekk av en stor flom i 1653. Det registrerte anlegget kan være rester etter en provisorisk demning som ble oppført i forbindelse med arbeider ved det som var hoveddemningen i 1880-årene. Kulturminner i vann som er eldre enn 100 år har vern hjemlet i kulturminneloven § 14. Når detaljerte tiltaksplaner er på plass, og i god tid før oppstart av anleggsarbeid, må Kulturarv i fylkeskommunen kontaktes slik at kulturminnene sikres for inngrep.

Kartutsnitt over Farriseidet med registrerte kulturminner nord for demningen. (Askeladden 2023)

Generelt for hele konsesjonsområdet gjør vi oppmerksom på meldeplikten etter kulturminneloven § 8 andre ledd. Meldeplikten oppstår når det oppdages automatisk fredete kulturminner som ikke var kjent på forhånd. Vi anbefaler at meldeplikten innarbeides i planen, og at følgende tekst brukes:

Om det viser seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på et automatisk fredet kulturminne, skal fylkeskommunen kontaktes og arbeidet stanses i den utstrekning det kan berøre kulturminnet. Kulturminnemyndighetene avgjør snarest mulig – og senest innen 3 uker – om arbeidet kan fortsette og vilkårene for det. Fristen kan forlenges når særlige grunner tilsier det (jf. kulturminneloven § 8 andre ledd).

Nyere tids kulturminner

Fritzøe kraftverk er faglig vurdert til å ha nasjonal kulturmiljøverdi og er planlagt å inngå som et av de statlige listeførte anleggene relatert til vassdrag- og energi (jf. Revidering av NVEs listeførte kulturminner).

Fylkeskommunen anbefaler derfor at NVE ser til at verneverdier og historie utredes som en del av konsesjonssøknaden, og at det nedfelles konkrete bestemmelser om vern knyttet til anlegget. Vi vurderer ikke minstevannføring utover det omsøkte til å komme i konflikt med verneverdiene i området.

Fylkeskommunen anbefaler følgende:

Kraftstasjon – Bygg A og B inkl. utomhusområdet

- Eksisterende bygninger skal bevares og tillates ikke revet. Ved utbedring, reparasjon og vedlikehold skal bygningenes utvendige karakter, det vil si form, materialbruk og detaljering, opprettholdes, eller tilbakeføres til opprinnelig tilstand på dokumentert grunnlag.
- Tilbygg og andre fasadeendringer kan tillates dersom de i størrelse og form er underordnet, og i detalj tilpasset, bygningens opprinnelige stil.
- Innvendig kan bygningene transformeres og oppgraderes i tråd med moderne funksjonskrav. Det anbefales at det for Bygg A i tillegg settes vilkår om bevaring av enkelte interiører og innvendige elementer. Dette gleder i første rekke:
 - Turbinhall med minimum en turbin
 - Kontrollrom
 - Oktagonen
- Ved oppføring av nye bygninger skal stedegen historisk byggeskikk og kvalitet i utforming vektlegges. Med stedegen historisk byggeskikk menes tilpasning til områdets særpreg med hensyn til utnyttelsesgrad, plassering på tomt, høyde, volum, variasjon, rytme, takform, detaljering, farge- og materialbruk. Med kvalitet menes materialer med varighet, tilpasset formgivning, bygningsteknisk detaljering og god håndverksmessig utførelse.
- Eksisterende utomhusanlegg med plasser, enkeltstående trær, belysning, gateløp, gjerder, trapper skilt etc. skal bevares. Nytt utomhusanlegg skal gis en utforming som er tilpasset områdets særpreg.
- Ved brann eller annen uopprettelig skade i kulturmiljøet skal ny bebyggelse gjenoppbygges som kopier på dokumentert grunnlag.
- Der det er gjennomført uheldige tiltak som har svekket verdien kan det gjennomføres «reparasjon». Dette kan være tilbakeføring eller oppføring av nye bygninger som viderefører den lokale, historiske byggeskikken og ivaretar miljøets egenart og opplevelsesverdi.

Rørgate med fundamenter

- Ny rørgate anbefales utført i tre/trekledning slik at den fremstår mest mulig lik eksisterende.
- Opprinnelige fundamenter/brokar i hugget naturstein bør i størst mulig grad bevares og gjenbrukes.
- Omlegging og endring av føringsvei for ny rørgate inn i *Bygg B* anlegges under bakkenivå slik at dagens situasjon og utseende ikke endres. En mindre del av eksisterende rør/rørgate ved inntaket til *Bygg A* vurderes bevart, slik at den historiske lesbarheten ivaretas.

Vannforvaltning

Vestfold og Telemark fylkeskommune anser innkalling til konsesjonsbehandling av Fritzøe kraftverk å være i tråd med prioriteringene gjort for Siljan-Farrisvassdraget i Regional plan for vannforvaltning for Vestfold og Telemark for planperioden 2022-2027. Det er positivt at kraftverkseier foreslår minstevannføring, opp- og nedvandring for ål forbi dammen og at det legges

opp til tiltak som bedrer vandrings- og gyteforholdene for fisk i Farriselva. Samtidig ser vi mangler ved arbeidet og har følgende merknader:

- Kraftverkseier refererer ordlyd fra den forrige vannforvaltningsplanen fremfor ordlyden i gjeldene vannforvaltningsplan. Flykeskommunen vil i denne sammenheng understreke at vassdraget er prioritert opp i gjeldene vannforvaltningsplan og at vannregionen ikke har ment å legge føringer for størrelsen på mulig produksjonstap i forbindelse med konsesjonsbehandling.
- I sammendraget til konsesjonssøknaden står det at miljøplanen «skal sikre oppvandring, gyting og overlevelse av ungfisk på strekningen opp mot dammen». Vi mener det også må tilrettelegges for eldre og større fisk.
- Slik vi leser miljøplanen virker den kun å vurdere hensynet til sjøørret i planlegging av tilpasset vandringsløp opp elven og over de ulike tersklene. Om dette er tilfellet etterspør vi en begrunnelse for hvorfor planen unnlater å tilrettelegge for annen diadrom fisk.
- Vi mener minstevannføringen og tiltak på elvestrekningen bør tilpasses all diadrom fisk, spesielt laks og sjøørret i alle årsklasser.
- Fylkeskommunen savner en grundig kost-nytte vurdering av størrelsen på minstevannføringen og for muligheten for å tilrettelegge for vandring av annen diadrom fisk enn kun ål forbi dammen. Vi mener at dette bør utføres før konsesjonsvilkår settes. Om det i denne sammenheng ikke er aktuelt med tilrettelegging for ytterligere arter enn ål forbi dammen mener vi NVE bør sette vilkår som forenkler en potensiell fremtidig prosess med etablering av vandringsløsninger.

Avslutningsvis

Vestfold og Telemark fylkeskommune har ut i fra regionale og nasjonale interesser ingen ytterligere kommentarer til konsesjonssøknaden og miljøplanen.

Med hilsen

Cathrine Nedberg
kst. seksjonsleder

Lotte Thommesen
trainee
lotte.thommesen@vtfk.no

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.

Mottaker

Kontaktperson

Adresse

Post

Postadresse:
Postboks 2844
3702 Skien

Besøksadresse:
Torggata 18, 3717 Skien
Svend Foyngate 9, 3126 Tønsberg

Sentralbord:
35 91 70 00
post@vtfk.no

Org. no.:
821 227 062

vtfk.no

Vestfold og Telemark
FYLKESKOMMUNE

NORGES VASSDRAGS- OG
ENERGIDIREKTORAT (NVE)

Postboks 5091 Majorstua 0301 OSLO

Kopimottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
LARVIK KOMMUNE		Postboks 2020	3261 LARVIK
STATSFORVALTEREN I VESTFOLD OG TELEMARK		Postboks 2076	3103 TØNSBERG
SILJAN KOMMUNE			3749 SILJAN

Postadresse:
Postboks 2844
3702 Skien

Besøksadresse:
Torggata 18, 3717 Skien
Svend Foymsgate 9, 3126 Tønsberg

Sentralbord:
35 91 70 00
post@vtfk.no

Org. no.:
821 227 062

vtfk.no